

Thyboen Lars Bleeg Hesseldahl,

hans Liv og hans Slægt,
ved *Niels Hedin*, cand. pharm.

LYKKENS FORANDERLIGE STILLING.

Kort Udtog over min 63 Års¹⁾
Livsstilling. Udgivet og af *L. Hesseldahl*
forfattet Tiid efter anden. Boendes i
Nykiøbing på Sielland.

DA IEG I FLERE ÅR stedse har vandret som en Tumblebold for Skiæbnen, har ieg på fleeres Anmodning ladet mig overtale til at bringe et kort Udtog fra mit 70 årige Livs Omvexlinger²⁾, og da Sandheden i et og alt vil skinne frem, så kunde det findes iblandt Mueligheder, at samme i enkelte Deelee kunde findes lige så advarende som morende for Læserne. - Det er ikke min Hensigt at smigre eller berømme mine Handlinger, da der har alt for ofte indsneget sig uoverlagte Planer, der dog har haft de redeligste Hensigter til Grund, men desværre alt for ofte er bleven skuffet i mine Forventninger; men hvor er den, der aldrig feiler og altid er den klogeste; dog skal Sandheden være og blive Formålet for mig og blive den Støtte, som ieg til sidste Øyeblik vil støtte

Lars Bleeg Hesseldahl

mig ved, og grå Hår, der i flere År har bedækket min Isse, skal i Forening med en god Samvittighed bevidne Sandheden. - Ieg berømmer mig ikke af nogen Heltegierninger eller mærkelige Bedrifter; men unægtelig, ved at ieg undertiden giennemlæser disse

Blade, bringer det mig dog stedse tilbage i min Erindring og min Fortiids foranderlige Stilling.

Da Kiøbstæderne i Almindelighed er bedst bekendte, så vil ieg navngive *Thisted*, beliggende i Thy, 2 Miile sønder for min Fødebye, *Wixøe* kaldet, ved Hanstholmen, hvor ieg er født i en Gård ved Navn *Hesseldal*³⁾. Min Fader⁴⁾ var i sin Tiid Skipper og tillige Avlsmand; han var fra det første, ieg kan bringe i min Erindring, ikke af disse man kalder uformuende, da han den Tiid eied Gården Hesseldal og *Wixøe* Sogns Kongetiende og nogle flere småe Steder i Sognet. - Da ieg Året 1805 fyldte mit 11. År, solgte han Gården og de andre småe Steder⁵⁾ formedelst

³ Lars Bleeg Hesseldahl, vor Hovedperson, er døbt i Vigsø Kirke den 9de Juli 1794 (se Stamtavlen); blandt Faddere ved hans Døb nævnes Jomfru Karen Bleeg og velædle Provstinde Hvass. Denne Provstinde Hvass hed *Sophie Cathrine Dyssel*, var født 1751 som Datter af Borgmester i Viborg, Etatsråd Arnold C. Dyssel og Hustru, Maren Grotum Holst og ægtede den 13de Oktober 1789 som dennes 2den Hustru Sognepræst til Nors og Tved, tidligere til Snedsted, Provst Anders Eriksen Hvass.

⁴ Niels Christensen Hesseldahl (se Stamtavlen).

⁵ I "Ågård: Beskrivelse over Thy, 1802" er Hesseldal den eneste Ejendom i Vigsø, der nævnes særskilt som større Gård i Sognet. Hesseldal havde på den Tid, vor Hovedperson Lars Bleeg Hesseldahl blev født, været i Slægtens Eje i over 50 År og gået i Arv i alle Tilfælde een Gang fra Fader til Søn (se Stamtavlen); men allerede inden Århundredskiftet begynder den daværende Ejer af Gården, vor Hovedpersons Fader, Niels Christensen Hesseldahl, at sæge bort af Ejendommen. Af Skøde- og Panteregistrene fra hin Tid fremgår det, at 11te Oktober 1796 sæger Niels Hesseldahl til Peder Krogh i Vigsø Halvparten af "det store Pakhus i Vixø", 9 ½ Fag, for 230 Rdl. Man kan af dette Ejerskifte slutte sig til, som også Sønnen bekræfter, at Niels Hesseldahls Virksomhed, i alle Tilfælde i hans yngre År, som Skipper og Skudehandler på Norge har været ikke helt ubetydelig. I Folketællingslisterne fra 1787 og senere fra 1801 kalder Niels Hesseldahl sig Bonde og Gårdbesidder; men ved sin ældste Søns, Chresten Nielsen Hesseldahls Død i Frederiksborg Nyhuse (se Stamtavlen) benævnes denne som Søn af Skipper Niels Hesseldahl. To År efter Salget af Pakhuset sæger Niels Hesseldahl den 18de Juni 1798 (læst den 29de Januar 1811) til Chresten Madsen Hundborg et Hus i Vigsø, "Rolighed", af Htk. 2 Skp., 1 Fdk., 2 ½ Alb. for 380 Rdl., den 17de Juni 1803 til Anders Erichsen i Bjerre et Sted i Bjerre af Htk 6 Skp., 2 Fdk., for 315 Rdl. Courant, den 17de Juni 1806 til Peder Christensen Wotborg i Votborg dennes hidtil iboende Fæstehus af Htk. 6 Skp., 2 Alb., for 400 Rdl. Courant. Få Dage efter, den 25de Juni 1806, afhændes Hovedejendommen, idet *Jens Ovesen* i Røhr køber Gården Hesseldal af Htk. 3 Td., 2 Fdk., ½ Alb. (dog med Undtagelse af "Eskildseng" af Htk. 2 Fdk., 1 ¾ Alb.) samt den til Gården hørende Vigsø Sogns Kongekorntiende af Htk. 9 Td. alt for 3200 Rdl. (læst den 22de Juni 1813). Niels Christensen Hesseldahl siger sig herefter boende i Visby Sogn, og han sælger herfra i 1810, den 19de Juni, til Hans Mygind, Stedet Bruunberg i Vigsø af Htk. 1 Skp., 2 Fdk., 2 Alb. for 345 Rdl.; men dette Sted må Niels Hesseldahl have overtaget igen; thi den 4de November 1812 sæger han det til Peder Bjerregård for 1540 Rdl. Courant. Den nye Ejer af Hesseldal i Vigsø, Jens Ovesen fra Røhr, var i 1803 bleven gift med Martha Brix, en Datter af Jeppe Mogensens Brix i Glæde i Lild Sogn, og fra dette Ægtepar nedstammer en yngre Slægt med Navnet *Hesseldahl*. Af Ægteparrets 6 Børn skal

¹ Livsskildringen synes at være skreven i Hesseldahls seneste Leveår, påbegyndt omkring 1857. Når han omtaler "sit 70årige Livs Omvexlinger", må denne Vending opfattes som Udtryk for et noget afrundet Tidsmål, han døde i sin Alders 68te År (se Stamtavlen).

² Samme som note 1.

Alderdom og nogle påfølgende Svagheder og købte igien en Præsteenkesæde og et andet Sted beliggende tæt ved og foreenede dem under Et; samme låe 5 Miile syd for Wixøe i en By kaldet *Wiisbye*, hvor han i flere År levede lykkelig⁶); han holdt mig flittig i Skole og sparede ikke på min Opdragelse med Hensyn til den Lærdom, som han formodede skulde bane mig Veien i Fremtiden; men af min uforglemmelige Moder⁷) var ieg, efter hvad ieg kan nu skiønne, temmelig kiælent opdraget, som man først skiønner, når man er i en sat Alder. Ieg voxede til, men fattede ikke Fasthed i Bestandig (-hed) til mine Bestemmelser; snart fik ieg Lyst til en Stilling, og lige så snart forkastede den og troede, at en anden Stilling kunde være bedre. Blot en eneste Lyst, nemlig Handelen, den var alene den Lyst, der havde haft en levende Ånd i mit Hierte, og til at sætte mig i denne Stilling manglede ieg Forskud og forudså, at der vilde findes mange Hindringer, om ieg endog udstod mine Læreår. Det gik nu År for År tilbage for mine Forældre; det bidrog meget til, at min Fader var vist ikke en dygtig Avlsmand, men havde opofret sig mere for Søen, han var dernæst for gammel, og ieg var for ung til at bestyre noget væsentlig; mine andre ældre Brødre, nemlig 2, havde allerede nået deres Bestemmelse min ældste Broder⁸) efter at have været Contorist hos Hrr. Amtmand *Ferslev*⁹) i Thisted blev ansat på *Frederiksborg* i Sjælland som Opsynsmand ved Stutteriet og døde sammesteds i Året 1844, en yngre Broder blev Skomagermester i *Thisted* Året 1808, da han havde gennemgået Søekrigen fra 1801 og siden 1807 og forud lært Professionen i Ålborg¹⁰). Ieg forblev hjemme i mine Drengear og drev mine Forældres Avling så godt, som ieg kunde og forstod, og forskånede derved min Fader for at holde en Karl; men endelig for at alt til mine Forældres Undergang skulde blive fuldstændig udgik en Pengeforordning, og om ieg ikke feiler meget i min Erindring, troer ieg, det var i Året 1808, hvorved de tabte alt og måtte på Grund deraf sælge sin lille Gård og leve af en næsten ubetydelig Aftægt, der blev mine Forældre tilbragt, af

her nævnes Kaptajn Jørgen Jensen Hesseldal og Toldassistent Jens Brix Hesseldahl.

⁶ Den 2den Maj 1806, knapt et Par Måneder før Niels Hesseldahl sælger Hesseldal i Vigsø, køber han i Visby, Hassing Herred af Pastor Bays Enke s.stds. (læst den 7de April 1808), for 850 Rdl. et Sted af Htk. 1 Td., 1 Skp., 2 Fdk., 1 $\frac{1}{3}$ Alb.; hertil følger han ifølge Skøde af 16de Juni 1808 en Parcel af Peder Siigs Gård s.stds. af Htk. 1 Skp., $\frac{1}{6}$ Alb., og ifølge Kontrakt af 19de Juni 1809 et Sted købt fra Jens Skriver s.stds. af Htk. 1 Td., 3 Skp., 1 Fdk., 1 Alb. På denne Ejendom lever Niels Hesseldahl og hans Hustru i 9 År. Pastor Bays Enke hed *Karen Margrethe Billeschou*; hun havde været gift med Sognepræsten til Visby og Helthborg Ole Abrahamson Bay, der var født i København den 20de Marts 1738, og som døde i Visby den 6te August 1799. (Wiberg: Præstehistorie).

⁷ Anne Larsdatter (se Stamtavlen).

⁸ Chresten Nielsen Hesseldahl (se Stamtavlen).

⁹ *Niels Ferslev* til Frisholt, Bataillonschef ved Landeværnet, Kammerråd og Landvæsenskommissær, den 4de September 1793 Amtmand over Dueholm, Ørum og Vestervig Amter, det senere Thisted Amt, død den 29de Juni 1803. (J. Bloch: Danske Amtmænd).

¹⁰ Anders Nielsen Hesseldahl (se Stamtavlen).

de usleste Qualiteter¹¹). Ieg havde nu ingen længere Tilflugtssted hos mine kiere Forældre, men måtte nu først begynde og prøve, hvad fremmede Huuse gav og antage en nye Løbebane. Min første Udflugt blev nu at tage Tieneste hos en Bonde som Arbeidskarl; thi endskiønt ieg var ung, besad ieg dog temmelig gode Kræfter og Handeag, så kunde ieg også svinge min Lee så godt som den bedste; men det var ikke min Bestemmelse længe at vedblive denne Function; ieg fik derpå en Condition i min Fødebye *Wixøe* i Året 1810 hos en Kiøbmand ved Navn *P. Thousig*¹²) og var beskieftiget deels med at holde Bog over hans Handel, deels med at reise på Landet og giøre Indkiøb af Korn og Fødevarer, som han igien i den daværende Krig med Engeland udskibede til Norge, hvor min Principal og ieg vexelviis skiftede til at reyse med for at afsætte Varene¹³). I denne Stilling fandt ieg mig tilfreds; men det gode varede kuns kort. Et Par År henrandt i denne for mig så lykkelige Stilling, efter disse 2 Års Forløb var min gode Principal uheldig og mistede flere småe Fartøyer ved fiendtlig Opbringelse, og dernæst vovede han sig for stærk ud med Handelen, så der ankom flere Vexeler, som han i rette Tiid ikke kunde betale, så han måtte for at tilfredsstille sine Kreditorer opgive alt under Rettens Behandling og blev yderst fattig; enkelte troede, at det var en falsk Bankerot; men dertil vil Gud og ieg være hans Vidne, at det var en feil Troe, da ieg kiendte hans hele Handel tilfulde. Ieg måtte nu altså forlade dette kiere Sted imod min Villie tillige med min højtelskede Principal og gode

¹¹ Året 1808 må være en Fejlhuskning fra L. B. Hesseldahls Side; dette År synes ikke i nogen særlig Grad at have været kritisk for Bønderne eller at have medført Omvædninger i nord- og vestjyske Samfundsforhold. Niels Hesseldahl afhænder hverken sin Ejendom i Visby eller går på Aftægt i 1808; det gør han først i 1815. Det vanskelige År, der knækkede så mange herhjemme, og som Sønnen har bidt Mærke i, har for Niels Hesseldahl som for alle hans Lidelsesfæller sikkert været 1813 og ikke 1808. Af Skøde- og Panteregistrene fremgår, at Niels Hesseldahl overdrager til *Peder Sørensen* a Karby såvel Præsteenkesædet som Parcellen af *Peder Siigs* og Stedet af *Jens Skriivers*, alt for en Sum af ca. 1333 Rbd, N. V., og blandt Betingelserne er den, som L. B. Hesseldahl anfører, at Køberen opfylder Kontrakten med Niels Hesseldahl om "min og Hustrues Aftægt". Denne Overdragelse er dateret den 28de Juni 1815 (jfr. Note 6).

¹² *Peder Thousig* var Året i Forvejen, den 22de December 1809 i Vigsø bleven viet til Pigen Anne Larsdatter Skjelsgård. Ægteparret boede i den vestligste Gård i Vigsø, en anselig toetages Bindingsværksgård, hvorfra han drev en betydelig Handel og var vel nok den mest ansete Købmand og Skudehandler i Byen. *Anne Skjelsgaard* var døbt i Vigsø den 16de November 1788, Datter af Skipper i Vigsø, Lars Christian Skjelsgård og Hustru Margrethe Søe og Søster til Kaperkaptajn Peder Larsen Skjelsgård, døbt i Vigsø den 20de Juni 1784, (om ham se Kay Larsen: Danmarks Kapervæsen, pag. 78).

¹³ Om det rige Handelsliv, der rørte sig i Vigsø i Begyndelsen af forrige Århundrede, om Travlheden ved Stranden, i Pakhusene, om Færdselen på Vejene mellem Vigsø og Thisted, dengang da i Årene 1812-13 Vareudvekslingen mellem Nordvestjylland og Norge over Vigsø var på sit højeste, om den rå og frodige købslåen endvidere, hos *Peder Thousig* eller hos Ole Damgård - Ole Gås - i hvis Boder man formelig vadede i Alenkram, Kattuner og Sirtser henslangte på de skidne Lergulve og om - det store Krak, se en Artikel i Thisted Amtsavis 1873, No. 239, betitlet: Thyland omkring ved 1814. Om Skudefart se Ågård: Beskrivelse over Thy, 1802, og Saml. til jysk Hist. og Topogr. 3 R. 1 B.

Madamme, der før havde været mine Skolekammerater, og i hvis Huus og Omværelse ieg havde tilbagelagt så mange fornøvelige Timer. - Jeg var nu på nye ude af min Stilling; ieg henvendte mig derpå til Hrr. Amtsprovst *Bendix* i *Westervig*¹⁴), hvor ieg efter Overhøring blev antaget som Skolelærer i en By kaldet *Randrup*¹⁵) og i en By kaldet *Handrup*¹⁶) næste År; det bemærkes, at den Tiid brugtes Omgangsskole på Landet, der senere blev afskaffet. Min Løn var kuns lille; men da ieg havde nogenlunde øvet mig godt i Musikken, så afbenyttede ieg også denne Leylighed deels med at lære andre og deels med at spille til Gilder, der indbragte mig meere end heele Lønnen; på enhver Bondegård havde Manden forpligtet sig til at holde en Julegilde, for at ieg også kunde få den Fortjeneste med Musikken, og for ikke at gå Glip af at blive stadig afbenyttet, så sluttede ieg Accord med en Deel Karle i Sognet, at de hver År til Påske skulde betale mig en vis Sum, hvorimod de dansede på denne Måde frit, indtil Betalingstiden kom, og som en Følge deraf kom ieg til at spille overalt. I denne Stilling forblev ieg et Par År; ieg fattede efter den Tiid Lyst til at forandre min Stilling; ieg blev nu anmodet af Hrr. Amtsprovst *Bendix* at gå på Seminariet, som den Tiid var i *Snedsted*, hvor ieg før havde tilbragt et Årstiid i den mindste Skole; Provsten gav mig endogså Forhåbning om at blive udlært på 1 eller højeste 2 År og strax derpå blive ansat som Kirkesanger og Skolelærer i *Karbye* på Morsø. For at tilfredsstille Provsten lovede ieg at gå på Seminariet og blev indskreven¹⁷) dertil; men der var dog stedse noget, der mindede mig om, at ieg ved at gå denne Vey ikke vilde blive lykkelig og ikke fatte stadig Lyst til at være Skolelærer. Ieg tilstår, at ieg handlede ganske uoverlagt, og ieg var desværre alt for uerfaren til at følge Hr. Provst *Bendixes* gode og fordeelagtige Tilbud, da ieg troede en Tiid, at Verden skulde bukke for mig; men ieg lærte siden at bukke for Verden. Ieg rejste nu på Touren efter *Snedsted* for der at udvide mine Kundskaber til at være den Kald værdig, som var bestemt for min Fremtids Skiæbne; men io nærmere ieg kom Stedet, io kedeligere blev det mig, og Handelsånden begyndte at stikke mig; tog derfor en forkert Cours efter Seminariet og købte mig et lille Fartøi, som man bruger der at sejle med på Liimfjorden for at négocere¹⁸), og endskiønt ieg i mine unge År såvel ved undertiiden at fare med min Fader til Norge, som og at seile med små Fartøier på Liimfjorden havde erhvervet mig de Kundskaber, at ieg temmelig godt kunde manøvrere en Båd; men

dog var dette Fartøi temmelig stor at regiere alene, hvorpå ieg lejede mig en Bondekarl; endskiønt han ikke forstod sig på Seiladsen, hialp ieg mig dog godt dermed. Ieg begav mig nu på en Seiltour til *Wiborg-Kanten* til en By kaldet *Kuls*¹⁹). Til dette Sted havde ieg før som Dreng gjort min første Seiltour for flere År tilbage; ieg lod der mit Fartøi tillade med såkaldte sorte Jydepotter, som fabrikeres der i Omegnen og négocerte dermed²⁰); ieg slog nu Seminariet ganske af Hovedet. Denne Reise var heldig for mig, på min Indladning fortjente ieg 100 Rbd. på en Tiid af 14 Dage, og da ieg på min Tilbage-Reise formedelst Modvind og uroligt Veir måtte anløbe *Nykiøbings* Havn på Morsø, solgte ieg der Fartøiet med en Gevinst af 100 Rdl. endog med den Forbeholden at måtte afbenytte den i 2de Måneder. Endskiønt ieg havde fortient Penge, gjorde ieg mig selv mange Bebreidelser; ieg indså, at ieg ved denne Udflugt havde pådraget mig mine gode Forældres Utilfredshed og Hrr. Amtsprovst *Bendixes* Vrede, der mente det godt med mig. - Ved min Hjemkomst opstod mange Forhindringer for mig. Amtsprovsten havde formodentlig overtalt Hrr. *Kjer*, Herredsfogden i *Wiisbye*²¹), til også at være vreed på mig, fordi ieg ikke efter hans Bestemmelse havde gået på Seminariet, unægtelig havde han stoer Ret, da han vilde mit Fremtidsvel, og ieg vilde frastøde mig hans Opmærksomhed, og dernæst var det ham ubekiendt, hvor stoer Utilbøjelighed ieg havde for at blive Skolelærer, da der i denne Stilling må staa en fast Character i Stadighed, og der hersker kuns sielden Handel og andre livlige Adspredelser, som ieg høyligt trængte til. - Ieg ankrede nu med mit Fartøi ved mit Hjemsted *Wiisbye*; ieg blev først modtaget af

¹⁹ Kvols.

²⁰ Om *Krejlerlivet* se Saml. til jysk Hist. og Topogr. 2 R., 1 B. samt *Thisted Amts Årbog* 1910 pag. 85 og 1920 pag. 165.

²¹ "Hr. *Kjer*, Herredsfogden i *Wiisbye*" (længere henne: "Hr. Herredsfoged *Kjer* i *Wiisbye*") må være en Mystifikation eller bero på en Sammenblanding af to Ting. Når *Ågård* i sin Beskrivelse over *Thy*, 1802, skriver om *Vestergård* i *Visby*, den største Gård i Sognet, at Htk. 10 Td., 7 Skp., 2 Fdk. og med *Vindmølle* tæt ved, at denne Gård beboes af den nuværende Herredsfoged, der tillige er Herredsskriver for de to sydlige Herreder, så må denne *Ågårds* Henvisning gå på *Ki ærs* *Svigerfader*, *Hayer*, der på denne Tid netop er Herredsfoged og Skriver i *Hassing* og *Refs* Herreder - og ikke på *Ki ær*. *Lauritz Pedersen Høyer* var Herredsfoged og Skriver i *Hassing* og *Refs* Herreder fra 1766 til 1818, tillige *Birkedommer* og Skriver i *Vestervig Birk* 1767 til 1800 (som ved Reskript af 14de Januar 1800 inddrages under *Hassing* og *Refs* Herreder); død den 5te Oktober 1818. *Hans Schandorph Kiær*, døbt i *Snedsted* den 17de December 1775 som Søn af *Degnen* *Jens Kiær* og *Hustru* *Bodil Sophie Nielsdatter*, døde på *Selbjerggård* i *Tømmerby* den 27de Juli 1833. Han ægtede i *Visby* den 27de Juni 1801 *Elisabeth Høyer*, døbt i *Visby* den 30te Decbr. 1785, død på *Selbjerggård* den 21de Juli 1867, Datter af Herredsfoged *Lauritz Høyer* og *Hustru* *Johanne Kirstine Listo*. *Kiær* boede i 1801 på sin *Svigerfaders* Gård, *Vestergård* i *Visby* - assisterede sandsynligvis *Svigerfaderen* i dennes *Skrivestue* - 1826 udnævntes han til *Foged* og *Skriver* i *Øster* og *Vester* *Han* *Herreder*; han kaldes ved denne *Udnævnelser* "Kystbefalingsmand"; at han ikke har haft *Herredsfogedembede* eller andet kgl. Embede før 1826 bestyrkes yderligere derved, at han først i det følgende År, 1827, gør *Indskud* i *Enkekassen* som kgl. Embedsmand. I 1827 købte *Kiær* *Tanderupgård* og entledigedes i *Nåde* den 6te Juli 1831.

¹⁴ *Peter Christian Bendix* blev 1799 Sognepræst til *Vestervig* og *Agger*; fra 1812 tillige Amtsprovst for *Refs* samt *Sønder* og *Nørre* *Herreder* på *Mors*.

¹⁵ Nogen *Tilkendegivelse* heraf synes ikke at være tilført *Protokollen* for *Thisted* søndre *Amtsprovsti* i *Årene* omkring 1812-13.

¹⁶ Samme som note 15.

¹⁷ *Navnet Hesseldahl* findes hverken i *Journal* eller *Elevfortegnelse* for *Årene* omkring 1815 i det fra *Snedsted Seminarium* til *Ranum Seminarium* afgivne *Arkiv*.

¹⁸ Her nærmest at prange, "sjakre". *Négoce* (længere henne): "Kram".

Sognefogden og 2de Mænd, der på Herredsfogdens Ordre forbød mig at lette Anker eller seile bort, før ieg fik en indrulleret Mand med mig, og da der på Egnen ingen var indrulleret, da ieg alene var i Søelæget, fordi jeg var født i Wixøe ved Nordhavet²²); ieg blev her på denne Måde ligesom iaget fra min Eiendom og måtte desårsag nødsages til at levere Fartøiet til den kjøbende, og alt blev bragt i Orden. Nu var ieg igien uden Emploi; Hrr. Herredsfoged Kjer i Wiisbye, der var mine Forældres nærmeste Naboe, tilbød mig at komme på hans Contoir, hvor han enkelte Gange havde afbenyttet mig; men det var nu lige så stille et Liv som at være Skolelærer og derfor afslog Tilbudet. Ieg var i den Tiid godt kiendt med en Snedker på Landet, med hvem ieg accorderte mod at blive og opholde mig hos ham, indtil ieg fik en anden Emploi efter mit Ønske, under Navn at stå i Snedkerlære. Ieg forblev hos ham om Somren, indtil ieg havde giort nøiere Bekiendtskab med Sognets Beboere iblandt andre en Gårdmand ved Navn *Lauritz Poulsen i Willerup*²³) i Westerviig Sogn, hvormed ieg blev ligesom fortrolig, og ieg besluttede nu at drage til ham, der vilde indrømme mig Huusværelse samt Pakkehus og Loft til Kornindkiøb og Staldrum til en Hest, samt Kost og Logie i hans iboende Gård. Dette blev alt bragt i Orden; ieg anlagde straks den der på Egnen brugelige, skiønt vel muligt uberettigede Landhandel med hvadsomhelst; det var måske i og for sig selv ikke så berettiget efter Lovgivningen, som det burde været; men da ieg havde 4 Miile fra nærmeste Kjøbstad nemlig Thisted, var der dog noget, der talte for og blev endog anseet som en Nødvendighed og blev muelig af den Årsag aldrig påtalt, da det var kuns Detailhandel, og det vilde falde alt for tungt, om en Mand skulde reyse 4 Miil frem og 4 Miil tilbage for at forskaffe sig for 4 Skilling Skråtobak etc., ieg gjorde mig endog godt bekiendt i *Ålborg* med Hensyn til min Handelsaffair og derfra erholdt mine fleste Varer og vedblev at holde min Credit ved Liige, så ieg blot efter kort Tiids Forløb kunde skrive efter Varer, og det blev mig tilsendt med første Skibsleylighed, ieg leverede igien Korn og andre Landets Produkter tilbage for at afbetale min Giæld; ieg blev således ved at formere min Handel dér i Forening med Musikken, som også ikke indbragte mig lidet; nu kunde ieg igien skiønne på min Lykke og takkede Gud derfor. - Da man i Sognet erfarede, at Lykken føiede sig for mig, blev ieg yndet af alle, og hvor der var en Gilde i Egnen, og ieg ikke var tilstede med min Musik, var Fornøjelsen som halv tabt, og når ieg ud på Natten ikke længere fandt

Lyst til at spille, så havde ieg alletiid små Eventyrer på reede Hånd, som ieg kunde fortælle med Færdighed, hvorved ieg kunde tilvende mig Selskabets Opmærksomhed; men for ikke at forbigå det vigtigste i min Tiidshistorie, vil ieg tilføje følgende: - Den før ommeldte Gårdmand, *Lars Poulsen* navnlig, min Huusvert, havde en Pleiedatter ved Navn *Edel Cathrine*, som var en Skiønhed og Egnens Yndling; hun fyldte nu sit 14de År. Unægtelig indtræffer det også i denne Alder, at Skiønhed, Uskyldighed i Forening med Fornuft og Veltalenhed pryder en Qvinde; vores daglige Samtale med hinanden begyndte nu efterhånden således, at vi om en kort Tiid betragted hinanden som Søskende og på en ædeltænkende Måde fortrolige; hun bestyrede min lille Handel i min Fraværelse; når ieg var ude enten i Anledning af Musikken eller på Handels Vegne indtraf det ofte, at ieg ikke kom hjem til bestemt Tiid, så fandtes der Længsel på begge Sider efter at see og tale med hinanden. Ved min Hjemkomst fortalte ieg hende, hvad ieg havde udrettet, og hvad der var passeret på Reisen, hvorpå hun stedse hørte med Opmærksomhed og bad mig også undertiiden at reportere det, da hun syntes at kunne gjøre mig Fornøjelse ved at gjøre Bemærkninger derover; men hvad der tildrog sig min største Opmærksomhed af Alt var, at hendes Herkomst var og forblev mig i nogle År ubekiendt; når ieg udspurgte hende om hendes Forældre: Ieg har ikke seet dem, siiden ieg var 2 År, hvor min Moder forlod mig her hos min Pleiefader og overlod mig ganske til hans Beskyttelse; men ieg troer, mine Forældre er på *Færøerne*, hvor han nok muelig er Præst, andre Oplysninger formåer ieg ikke at give dig; ieg forespurgte mig ligeledes ved hendes Pleiefader, hvor ieg ventede lidt mere Underretning, men fik stedse omtrent samme Svar med Tilføyende, at hendes Moder var hans Cousine og var reist med en Præst, som var kaldet dertil, og siden havde han ikke hørt derfra. Ieg måtte med denne Oplysning lade mig nøie, og nu opgav ieg Håbet om videre Oplysning, da ieg troede, at det vilde findes iblandt Umueligheder at få videre Opdagelse²⁴).

Min Handel blev efterhånden større, så ieg kunde regne mig ikke riig, men temmelig velhavende; ieg havde endogså en Dag en ikke ubetydelig Held ved en Strandauktion, der holdtes på en Herregård, kaldet *Rysensteen*) ikke langt fra *Lemvig*. Skibet var strandet ved *Fjaltringstrand*, og Ladningen bestod af Sukker, Caffé, Allehånde, Peber, Campechetre etc.²⁵); det var

²² Denne noget uklare Passus må, med Henblik på at Beboerne på Vestkystens Handelspladser - og Hesseldahl altså som født Vigsømand i hine Krigsår var indrullerede i Sølægdet, forstås på den Måde, at Hesseldahl har haft om Bord med sig en Mand af Landmilitsen, og at Øvrigheden i Visby - om med Rette eller "fordi Hr. Kjer var vred på" Hesseldahl - har forlangt, at denne skulde have en Mand med sig, der som Hesseldahl selv var indrulleret i Sølægdet. Værnepligtige af Landmilitsen måtte for øvrigt i Krigsårene ikke forlade deres Hjemsted uden Tilladelse.

²³ *Laurids* - eller *Lars - Poulsen* i Villerup var gift 1. G. med Enken Johanne Jensdatter, gift 2. G. den 30te Juli 1808 med Pigen Karen Christensdatter fra Handrup.

²⁴ Edel Cathrine var født i Holstebro 4de Juli 1800 som Datter af Mariane Sørensdatter fra Thisted og udlagt Barnefader Jens Peter Sørensen Møller af Holstebro; han, der benævnes Snedkerdreng, var så uformuende, at han ikke kunde betale Lejermålsbøde, 24 Skilling, som hans Fader, Vægter Søren Henriksen, betalte. Edel Cathrine blev konfirm. i Vestervig Kirke 1ste Sønd. e. Páske 1817.

²⁵ Ifølge Skodborg og Vandfuld Herreders Auktionsprotokol afholdtes Tirsdagen den 6te April 1819 Strandingsauktion på Rysensten i Bøvling Sogn over den fra det på Fjaltring Strand indstrandede prøjsiske Skib Carl Edward bjergede Ladning, bestående af Kaffeboerner, Peber, Allehånde, Nelliker,

os imidlertid ikke bleven bekendt, hvad Tiid Auctionen skulde være, hvorfor ieg tog mig en liden Ridetour til Lemvig for at blive underrettet om samme. På en Miil nær Stedet drog ieg ind på en Bondegård på en Øe, kaldet *Harboør*, hos en Mand, navnlig *Christian Frederichsen*²⁶), en Mand, som ieg kiendte. Ved at berette ham mit Ærinde fortalte han mig, at Auctionen samme Dags Middag tog sin Begyndelse, og at han stoed nu færdig at ride dertil, så kunde vi gjøre Følgeskab. Ieg blev derved ikke i godt Humeur, da ieg ikke havde berammet mig på Penge af Betydenhed ligesålidt som på Caution, og det var på et fremmed Sted, hvor ieg naturligviis burde være forsynet (her-) med. Ved at fortælle ham denne Historie tilbød han uden videre, at han vilde cautionere for 100 Rd., og mueligt han endnu på Auctionsstedet kunde gjøre mig større Tieneste. Vi kom betiids til Rysensteen, hvor Auctionen skulde holdes; vi henvendte os strax op i Salen til Hrr. justitsråd, By- og Herredsfoged *Schiønau* fra Lemvig²⁷), der skulde holde Auctionen, hvor min Ven Christian Frederichsen fortalte ham, hvad ieg ovenfor havde sagt, hvorpå Hrr. Justitsråden påtog sig selv at være min Cautionist for alt, hvad ieg købte, io mere, io bedre; ieg takked og afbenyttede hans gode Tilbud; ieg købte med Held en betydelig Deel havareret Vare og fortiente på kort Tiid nogle Hundrede Rd. Ieg begyndte desværre nu at stoele for meget på Lykken og anså enhver Held som en Ting, der hørte til Dagens Orden.

Ieg blev nogen Tiid derefter temmelig overrasket, idet ieg en Dag sad hjemme og talte med min Huusvært, L. Poulsen, da en Mand træder ind af Døren og holdt et Brev i Hånden og ved Ankomsten siger han, her har ieg et Brev til Gårdmand L. Poulsen, og den koster 3 Mark i Porto. Bemeldte L. Poulsen, der ikke kunde læse eller skrive og som Følge deraf aldrig holdte eller havde holdt Correspondance med nogen som helst, han var født af fattige Forældre²⁸), men havde deals ved Giftermålet og deals ved hans Bestræbelser svunget sig op til en temmelig velhavende Mand, men kendte dog ikke til Brevvexling, han blev heel overrasket og svarte Budet, han vilde ikke betale 3 M. for sådan en lille Billet. Da ieg unægtelig blev meget nysgierrig, overtalte ieg ham til at åbne Brevet, han bad mig derpå at læse og forklare ham Indholden, der var ordret således:

Kiære Fætter!

Da ieg nu efter flere Års Forløb er kommen til Dannemark fra Færøerne, hvor min Mand har været Præst i 7 År og er for få År siden befordret til Præst for Branderup og Rurup Menighed i det slesvigske ved

Lygumkloster, og desårsag ønsker ieg at modtage min Datter Edel Cathrine snarest muelig. Ieg vil ikke aleene betale hendes Reise hertil, men end være dig meget forbunden for hendes Optragelse.

Din hengivne Cousine

*M. Sørensen*²⁹),

hendes Moder.

Det var et Tordenslag for mine og Fætterens Øren; ieg indsåe, at ieg sad i en nogenlunde goed næringsdrivende Handel, og min Veninde skulde så pludselig forlade os. Hendes Pleieforældre, der såvel som ieg stedse elskede hende med største Æmhed, vi kunde ikke således forlade hende, og som allerede i hendes 16de År havde til mig bortgivet sit Hierte med hendes Pleieforældres Samtykke, ney, det findes iblandt Umuligheder; vi overlagde Planer, gjorde Indvendinger fra Morgen til Aften; men Resultatet blev dog således, at hun måtte reyse til hendes Forældre; det nærmede sig nu Tiiden til hendes Afreyse. Ieg forestillede mig denne Reyses Besværlighed, omtrent 50 Miile frem og ligeledes tilbage og overlade hende til sig (selv), en smuk 16 Års Pige, som ikke var vant til at reise især i det fremmede, uden at være i hendes Nærværelse. Ieg blev såvel af hende som af hendes gode Pleyeforældre anmodet om at følge med og ledsage hende, og deres Bønner kunde ieg ikke længere modstæe; ieg havde en Hest og købte en Mage dertil og en Vogn, så ieg fik mig samlet en temmelig kiøn Eqvipage, så hvad dette angik kunde vi med Fornøielse reise. Ieg havde forud købt mig omtrent 4 Skippund Uld, som ieg tog med på Reisen til Forhandling. Reysen gik nu for sig, og vi nåede efter flere Dages Reise vores Bestemmelsessted og kom til *Branderup*, hvor vi hos hendes Forældre blev godt modtaget; men efter nogle Timers Forløb (faldt) en liden Misforståelse ind imellem hendes Forældre og mig, idet ieg sagde til min Forlovede: Ieg kiører i Morgen til *Flensborg* på Handelens Veye og kommer formodentlig igjen om 3 eller 4 Dage, vil Du da gjøre Dig færdig at følge med til Jylland, hvorpå hun strax svarte Ja! Strax påstod Hrr. Pastor *Sørensen*³⁰) at beholde hende for dem for

²⁹ "M. Sørensen" er altså identisk med Mariane Sørensdatter, Edels Moder, nu gift med Sognepræst til Branderup Peter Sørensen (se Note 24 og 30). Det er ikke lykkedes, trods al Umage, at konstatere noget om hendes Herkomst. At hun angives at være fra Thisted, skyldes sikkert kun, at hun har opholdt sig her en kortere Tid og været knyttet til Familien Rosenberg, med hvilket Navn hun efter sit Ægteskab nævnes. Thisted Kirkebøger indeholder intet om hende, det samme er Tilfældet med Hvidbjerg (Thyholm) Kirkebog; men en meget mærkelig Attest fra den daværende Præst beretter på Grundlag af Forespørgsel hos ældre Folk, "at Maren Sørensdatter Rosenberg, nu gift med Pastor Sørensen i Guldager er født i Hvidbjerg Anno 1775 i Efterhøstens Tid". Hun døde på Kolding Nørremark den 13de April 1868, omkring 90 År gl.

³⁰ Peter Sørensen, født på Hevringholm, Vivild Sogn, Sønderhald Herred, den 16de April 1780, døbt den 21de Maj, død på Horsted Mark, Højen Sogn, Jerlev Herred, den 28de Oktober 1876 (se Note 73), var Søn af Forpagter, senere Ejer at Hevringholm, Laurids Sørensen, og Hustru Maren Jensdatter Wad. Peter var den

Kanelbark, Kanelfrø, Rom i Fade, samt en Del Farvetræ. Dagen efter fortsattes Auktionen på Stranden over Skibsvraget.

²⁶ Hverken i Folketællingslisten for 1801 eller for 1834 findes der nogen Christian Frederiksen i Harboøre Sogn, Vandfuld Herred.

²⁷ *Frederik Christian Schønau* blev 1802 Byfoged i Lemvig samt Herredsfoged i Skodborg og Vandfuld Herreder, under Krigen med Engländerne tillige Overbefalingsmand ved Kystmilitsen.

²⁸ Se Note 23.

bestandig og tilegne sig den Ret, som Forældre kan

ene af mindst 12 Søsken, hvoraf i hvert Fald de 4 fra Tid til anden havde Tilknytning til Thisted Amt. Ældst af disse 4 var *Anders Sørensen*, en Tid lang Forvalter hos Justitsråd Fønss på Todbøl, senere Ejer af Øland i Haring Sogn, den han mageskiftede med Irup, som ejedes af hans Svigerfader Anders Stigård. Anders Sørensen på Irup blev Stamfader til en udbredt Slægt af hvilken 4 Generationer, Søn efter Søn, arvtog Irup, der endnu er i Slægtens Eje. En yngre Broder til Anders var *Søren Sørensen*, der en Tid lang var Amtsforvalter i Thisted og som sådan havde Bopæl og Amtsstue i Dr. Sagers Gård på Storegade. *Niels Sørensen*, en tredje Broder, ejede omkring ved 1814 Hindsels i Hvidbjerg Sogn - og endelig var der *Peter Sørensen*. Denne fik sin første Uddannelse hjemme på Hevringholm af Informatoren, Student Rasmus Haslev. Efter at Peter Sørensen i 1802, den 28de Oktober, havde afsluttet sin Embedseksamen, træffer vi ham i de første Måneder af 1803 som Informator for Hr. Lillelunds Børn på Ørndrup i Karby Sogn, Mors. I de $\frac{3}{4}$ År, han opholder sig her, assisterer han lejlighedsvis Provst Obel i Karby med at prædike i dennes 3 Kirker (Karby, Hvidbjerg og Redsted), og Provsten forsyner den unge Theolog med den smukkeste Anbefalingskrivelse, de bedste ønsker, dateret Karby Præstegård den 27de Maj 1804. I Slutningen af samme År er Peter Sørensen flyttet over mod sin Hjemstavn, Djursland, og er nu Informator på Lykkesholm i Lyngby Sogn for Otto Christoffer Mønstedts Børn. I 1807 får Peter Sørensen sit første Præsteembede, idet han under 18de December s. År kaldes til Præst for Norderøernes Præstegæld under Færøerne med Hovedkirke på Viderø og Bolig i Ønagerdi. Hvorhenne han har truffet sin Husholderske, sin senere Hustru, Mariane Sørensdatter (se forrige Note), der efter eget Udsagn, i sit, her i Hesseldahls Biografi citerede Brev, har været med Præsten i det fjerne Embede i flere År, (medens hun lader Laurids Poulsen i Villerup tage sig af hendes lille Datter) ved vi ikke. Det synes godtgjort, at Peter Sørensen gennem Årene vedblev at stå i Forbindelse med Irup, om end med Tiden sjældnere og sjældnere, og det er vel troligt, at han her har gjort Bekendtskab med denne Thylands ferne Datter, Mariane. Holder vi os til Brevet i Hesseldahls Biografi, og jævnfører vi Indholdet af dette med de personalhistoriske Optegnelser, som Charles Sørensen offentliggør om sin Grandonkel Peter Sørensen i Saml. til jysk Historie og Topografi X, pag. 117, og hvori anføres som Kuriosum, at Mariane på Færøerne af Befolkningen kaldtes "Maren Jyske", synes det at være i sin Orden, at Mariane Sørensdatter har været med Præsten på Norderøerne, et Forhold man har draget i Tvivl. Af mindre Værdi som Bevis for vor Antagelse er det måske at vor Mariane Sørensdatter af Personer, der står den Sørensenke Slægt nær, anses for at være identisk med en, i den så sent som 1881 i Embedet beroende, nu forsvundne Kirkebog for Viderø fra År 1810, anført Maren Sørensdatter, der den 2den Februar s. År i Viderø Kirke fik døbt sit i Ønagerdi den 26de Januar fødte uægte Pigebarn. Kirkebog fra den Tid mangler som sagt nu, og alle Protokoller og Registre fra Landfogdens Arkiv fra hine År er forlængst tilintetgjorte; intet Bevis kan præsteres på vedkommendes Identitet, vi har kun Gisingen tilbage. Pastor Peter Sørensen sørgede for Menigheden på Færøerne i godt 6 År, idet han den 3dje Januar 1814 blev kaldet til Branderup i det tørninglehnske Provsti. Han må imidlertid før den Tid have været hjemme; thi den 1ste Januar 1813 træffer vi ham i Thisted, i hvis Kirke han da forretter Vielsen af sin Broder, Hr. Amtsforvalteren, til dennes Kusine, Jomfru *Ingeborg Wad*, ved hvilken Handling D'Hrr. *Anders Sørensen* til Irup og *Jens Wad* til Ullerupgård er Forlovere. Peter Sørensen underskriver sig her i Thisted Kirkebog som Sognepræst til Norderøernes Sognekald; han er vel hernede og andrage om Forflyttelse og søge nyt Embede. I øvrigt fratrådte Peter Sørensen sit Embede på Færøerne i god Forståelse med sin Menighed. "Dog vidnes det af alles Mund, Enden var god af Hjertens Grund", står der i et færøisk Opus, kaldet "Norderøernes Præstevise"; men Fornem, hvori Visen er affattet, tyder jo rigtignok på, at Forholdet ikke altid var så godt. Peter Sørensen skal have været en streng Bodsprædikant heroppe og gjort kraftig Indsigelse fra Prædikestolen i Viderø Kirke mod, at man slødede med Ydelse af Gavesøjd etc. Om Peter Sørensen se endvidere Noterne 38, 64 og 73.

giøre Krav på; ieg påstod den Ret, som ieg, hendes Forlovede, kunde fordre, og tillige havde ieg Ordre fra hendes Pleieførældre uden videre at bringe hende tilbage; min Forlovede påstod, at hun ved hendes Afreyse gav såvel mig som hendes Pleyeførældre en Løfte, som hun aldrig uden Tvang vilde fragå, nemlig at reyse med mig tilbage igien til Iylland, endog ydermere bestyrkede hun sig ved, at hun aldrig havde haft den Fornøjelse at kiende hendes Forældre før nu, og kunde ikke overtale sig at afvige fra den Pligt, hun skyldte disse, der havde givet hende sin gode Opdragelse. Tingene blev ved denne Forhandling ikke kommen til nogen Resultat. Næste Dag kiørte ieg til Flensborg og bad dem at overveie Tingene nøyere i min Fraværelse, endelig ved min Tilbagekomst kom det ommeldte atter på Bane, og efter lang Drøftelse blev Resultatet, at ieg skulde næste Dag kiøbe mig en en Miilsvey derfra beliggende Kroe, *Linnetskov*³¹) kaldet, beliggende i en stor Skov imellem *Riibe* og *Lygumkloster*, og endskiønt Pastor Sørensen lovede at være mig behjuelig og holdte hans Løfte såvel med Råd som og med Penge til Terminerne, så indså ieg efter et Års Forløb ikke at kunne beståe; ieg indså snart, ieg havde vovet mig ud på en glat Iis, hvoraf ieg efter fåe År ikke selv kunde reede mig ud af uden store Tab; ieg indså, at ieg havde kiøbt for dyrt, lige så vel som ieg vidste, at ieg ikke forstod den Bedrift, som ieg var kommen i, deels med Avlsvæsenet og Brændeviins Brænderie, som Kiøkkenhandel og Kroen, dernæst ingen troe omgivende om mig. Min Forlovede skulde blive hos hendes Forældre til hendes 20de År³²). Ieg måtte nu giøre en Reise til *Tyeland* for at realisere min Handel og bringe mine Sager i Rigtighed; samme blev desværre også bragt i en dårlig Rigtighed; hvad ieg havde til Gode, måtte ieg for største Deel slåe en Streg over, da mine Debitorer indså, ieg skulde forlade dem og Landet og kunde på denne Måde ikke ved Handel creditere dem meere, og endog bebreidede mig, at ieg ikke kunde sagsøge dem, da det var en uberettiget Handel; men hvad ieg skyldte, måtte ieg betale. Ieg forlod nu Tye og Jylland og tog mine gamle Forældre med mig³³) i Formeening at giøre dem deres Livsdage så bliide og lykkelige som muelig. Min Fader var gammel og svag og i nogle År var sit Syn berøvet. Vi nåede nu efter fleere Dages Reise til *Linnetskov*, som ieg nu var Eier af, og havde kiøbt med al Besætning såvel ind- som udvendig, intet undtagen, hverken levende eller dødt. Jeg havde ved første Udbetaling blottet mig for Penge, så ieg siden

³¹ Af Skøde- og Pantebøgerne fremgår det, at Niels Andersen Heitmann i Lindet Kro (dvs.: *Linnetskov Kro*) ved Kontrakt af 18de November 1819, læst 6te December s. År, har solgt Lindet Kro til Lars Hesseldahl af Visby for 3120 Rdl. Sølv.

³² At en Tilførsel af 29de December 1868 til Kolding Købstads Skifteprotokol i Anledning af Mariane Sørensdatter Rosenbergs Død, (se Note 29 nederst) fremgår det, at afdødes Datter Edel Cathrine (Trine) Sørensen før Moderens Ægteskab havde været hos Lars Poulsen i Villerup ved Thisted. Et Par År efter, at afdødet havde indgået Ægteskab med Pastor Sørensen, fik denne Besked om Barnets Eksistens, og Barnet kom nu til Moderen, der da boede i Branderup.

³³ Se Note 52.

måtte bygge på Credit i dette fremmede Land. Fra nu af begyndte Lykkens Stjerne at dale. Ieg var alene om at tænke, ieg skulde holde mange Tienestefolk; min Moder var vel hos mig; men hun var for gammel, og min Fader var ældre og måtte bestandig holde Sengen; ieg var for ung, min Forlovede var yngre. Pastor *Sørensen* hialp mig med Råd og Dåd og var en goed Veileder; men han kom kuns enkelte Gange. Min Næringsvey udfordrede mange Penge og mange Reiser; mine Tienestefolk var utroe i min Fraværelse og kuns lidet bedre i min Nærværelse ieg opdagede mange Feiler, men ved at påtale det, fik ieg almindelig til Svar: Således bruger vi det her i Landet. Ieg såe øyensynligt min Undergang i Møde Dag for Dag, så ieg kunde nok beregne inden få År at være ruineret; ieg åbenbarede alt for Hrr. Pastor *Sørensen* og min Kiæreste, der beklagede mig, men derimod holdt alt skiult for uvedkommende. Ieg fandt mig sielden og næsten aldrig tilfreds, hvorfor ieg reyste ofte for at adsprede mine Tanker; men altid faldt Veien til min *Triine*, hvor hun talte om vores kiære Fødeland og bringer vores forrige lykkelige Dage i Erindring. Min *Triine* fyldte nu sit 20de År, og ieg giftede hende³⁴), skiønt Håbet om goede Udsigter var forbie. Hun var standhaftig og forloed aldrig den, til hvem hun i sit 16de År havde givet sit Hierte, uagtet fleere Tilbedere indfandt sig hos hende. Hun eiede Naturgaver endog i vores mørkeste Øyeblikke at bringe sig selv og anden i godt Humeur; vi deelte i Enigheed vores Skiæbne, ieg begyndte igien at troe, at Handelen endnu engang skulde indbringe mig min Fortiids Lykke, ieg reiste derpå til Jylland og kiøbte Kreaturer og solgte samme i Holsten, som der i Egnen er almindelig Brug; men uagtet alle Forsigtighedsregler vilde dog Lykken også deri nægte mig Bistand; ieg tænkte ved mig selv, at ieg havde hørt Tale om, at der gives en Tiid i Livet for ethvert Menneske, hvori den skal føle sine Besværligheder, og lykkelig er den, hvem det træffer i sin Mid(del)alder. Men Uheld til min Handel kunde dog ikke opveie med min lykkelige Giftermål, så ieg altid havde noget der beroligede mig, og aldrig var min Uheld så stoer, at vi manglede Livets første Nødvendigheder; mine Handler var også undertiiden Fare underkastet, da ieg handlede såvel med det kiendte, som disse, hvortil ieg ikke kiendte. - Således erindrer ieg engang, at der strandede et Skib på *Hvidberg Strand* i *Tyeland*³⁵), der var ladet med Sinkke- (dvs.: Zink-) plader; ieg gjorde mig bekiendt, hvad Dag Auctionen skulde holdes, ieg kiørte dertil og kom til rette Tiid; men da hverken ieg eller nogen iblandt den forsamlede Mængde kiendte, hvortil disse Varer var anvendelige, så var ieg heldig og kiøbte så meget, mine Heste kunde trække, og om ieg erindrer

rigtig for 200 Rdl. Courant. Ieg begav mig dermed på Reise til Holsten; ved min Hiemkomst reiste ieg til *Lygumkloster*, hvor ieg tog en af Sinkkepladerne med til en Guldsmed, der var min Ven. Ieg spurgte ham, om han kiendte det; han svarte Ia, det er en Metal, kaldet *Spiavter*³⁶), og hører til vores Profession, det bruges til Slaglod og koster her 2½ lybsk Skilling pr. Lod på Apotheket; ieg syntes, det gav mig en Glimt af Håb, da ieg havde kuns givet 2½ lybsk Sk. for pr. pund, men sådan en Plade kan Du vel knap sælge i hele danske Holsten, ia, vi køber det kuns i Lod- og qvt.-viis, og på mit Værksted forbruges omtrent 8 Lod om Året. Glæden blev til Kiedsommelighed; men dog gik denne Handel efter Ønske; ieg fik det afsat for Fordeel; men efter en Tiids Forløb solgte ieg *Linnetskov*³⁷) med stoer Tab. Min Svigerfader blev omtrent befordret i samme Moment til *Vester Hierting* og *Guldager Meenighed* i Jylland³⁸). Ieg kiøbte mig en Værtshuus i *Tønder*, Vestergade No. 154³⁹) og boede der en Tiid, da det generede mig at komme fattig tilbage til mit Fødeland, og tillige formeente ieg at kunne ernære mig der. Ieg anskaffede mig 2de Heste og 1 Vogn for at drive det i Holsten såkaldte *Foerværk*⁴⁰), der i Forening med min lille Værtshuus og min øvrige Småhandel vilde blive så indbringende, at ieg kunde få min gode Udkomme. Men da ieg lærte Holsteenerne at kiende, tabte ieg Håbet om nogen Fremgang i dette Land, da de støder gierne enhver dansk Mand fra sig og bestræber sig for at forfølge den Fremmede. - Det første År gik det ganske godt på Grund af et besynderlig Tilskikkelse; dette skeete således: Ieg fik en fra *Riibe* afsat Procurator i Logie

³⁴ Parret er viet i Arrild Kirke, Hviding Herred, den 18de Oktober 1820.

³⁵ Ifølge Hassing Herreds Auktionsprotokol indstrandede den 18de August 1821 på Hvidbjerg vesten Å Strand et Skib fra Swinemünde ført af Kaptajn Spann. Strandingsauktionen afholdtes på Stedet den 31te August s. År og siden den 8de Oktober. Ved denne Lejlighed er anført i Protokollen, at Skibsladningen for en Del består af Zink.

³⁶ Spiavter, gammelt Handelsnavn for Zink (jfr.: J. J. Berzelius's Lærebog i Chemi, 1836: "I Handelen er dette Metal (Zink) tidligere blevet kaldt Spiavter").

³⁷ (Jfr. Note 31). Lindet Kro blev af L. B. Hesseldahl opgivet til Konkurs og derefter ved offentlig Auktion af 27de November 1822, læst 19de Maj 1823, solgt til Boy Peter Carstensen af Kravlund i Tinglev Sogn. Salgssummen af Kro og Landeri var 984 Rdl. Sølv.

³⁸ Pastor Peter Sørensen kaldes til Guldager Menighed den 23de Maj 1821. Af Embedets Liber daticus fremgår det, at Peter Sørensen med store Bekostninger har istandsat Præstegårdens Bygninger, hvoraf det vestre Hus var faldefærdigt; han tog sig med Styrke af Sognets Fattig- og Skolevæsen, som han ved sin Tiltrædelse i Embedet forefandt i største Uorden, han indhegnede Præstegårdens Have og lod den beplante med Trær, lod alle Værelserne i Beboelseslejligheden forskønne med Malning o. s. v. Fra sit tidligere Embede i Branderup, hvortil Pastor Sørensen kaldedes den 3dje Januar 1814, erindres han som en streng, men dygtig Mand, der især stod som Forbillede blandt Befolkningen på Agerdyrkingens Område. Han skal her have haft i Sinde at bygge en ny Præstegård syd for Branderup Kirke og i den Hensigt ladet slæbe sammen en stor Mængde svære Kampesten. (Meddelt af Pastor Andersen i Agerskov i 1915).

³⁹ Ifølge Kontrakt af 28de Maj 1822, læst 14de November s. År, køber Lars Hesseldahl det Peter Hansen af Tønder By tilhørende, i Stadens Sydvest-Kvarter beliggende Hus, Vestergade No. 154, med tilhørende Stald, "mit erd-, mauer-, nit- und nagelfesten Gengestände", for en Købesum af 448 Rigsbankdaler Sølv.

⁴⁰ Forværk (højtysk: Fuhrwerk) = Køretøj. At drive Forværk er endnu i Sønderjylland et almindeligt Udtryk for at drive Vognmandsforretning eller for at være Vognmand. (Feilberg: Ordbog over jyske Almuesmål).

ved Navn *Poulsen*⁴¹); han var uden Familie, og da han var barnfødt i *Linnegård* ved mit før iboende Linnetskovs Kroe, og medens ieg boede sidstnævnte Sted havde ieg hans Faders Gård at driive et Årstiid, efter at den var opgivet under Rettens Behandling⁴²), og ved denne Leilighed søgte hinandens Bekiendtskab; efter at han havde gjort en Reise på Vestindien for at søge sin Lykke, mislykkedes det ham og kom med uforrettet Sag tilbage. Han opsøgte mig nu i Tønder og logerede hos mig, uden at vide selv eller forklare mig, hvad han tænkte at foretage sig. Han foretog sig en Reyse til *Øen Sylt*, beliggende i Vesterhavet, hvor der på *Øen* existerer en såkaldt Fuglekøje, og hvor der i 3 Måneder fanges næsten utallige Græænder, *Smøen*⁴³) og *Ærtlinger*⁴⁴); han accorderte og modtog dette År, hvad de fangede, imod at de skulde levere samme hveranden Dag i Tønder i min Boepæl. Dernæst kom vi senere til Accord, at ieg skulde kiøre med ham og de omtalte *Ænder* den heele Tiid imod en Betaling af 2 Specier daglig og frie Fortæring for mig og mine Heste: Den første Månedstiid var vores Tour på *Flensborg*, hvor vi logerede hver anden Nat og i Tønder hver anden Nat for at afhente Transporten. Da der nu efter en Tiid ikke længere kunde findes Afsætning der, måtte ieg undertiiden forandre Cours og reyse til Als, nemlig *Sønderborg* og *Augustenborg* for at få Afsætning, ia endog til *Gravensteen*, *Åbenrå*, *Haderslev* etc. Da de 3 Måneder var forbie, hørte denne Kiøretour op; ieg solgte derpå Hestene. Efter min og min Kones Samtykke kiøbte ieg mig endeel Manufactuurvarer, hvormed ieg reyste ikke aleene i Omegnen af Tønder, men også undertiiden over Toldgrænsen, så ieg bestandig var i Beskæftigelse med Handelen. Ieg medbragte også endeel forarbejdet Sølvtøy, som ieg lod forarbejde hos gamle Guldsmede, der sad uden Næringsvey. Uagtet alle mine Bestræbelser gik det dog tilbage, og ieg kunde indsee, at mine Bestræbelser vare frugtesløse. Ieg solgte nu mit Sted uden Fordeel og fik kun lidet tilovers af min Formue; ieg tænkte ofte, om der ikke på en eller anden Måde kunde gives en Leylighed til Jylland, hvortil ieg kunde flytte, da

ieg syntes, ligesom Lykken havde nægtet mig sin Bistand. Det(te) nærmede sig Flyttetiiden, og ingen Leylighed indtraf til Jylland; ieg måtte nu leye mig et Par Værelser i en Bondegård kaldet *Tordenskov*⁴⁵) ved Lygumkloster, og ieg vedblev at driive min lille Handel der på Landet som sædvanlig, og derved ernærede ieg mig nogenlunde, så ieg ved Hiælp af min Kones sparsomlige Huusholdning og ved Musikken til Gilder der i Omegnen, hvortil ieg blev anmodet af Stadsmusikanter *Rode*⁴⁶) i *Lygumkloster*, der også var mig til Nytte. Mine Forældre var nu for lang Tiid tilbage døde⁴⁷), og vi havde kuns et Barn, født i Linnetskov⁴⁸). Vi vandrede i nogle År næsten som en Tumlebold for Skiæbnen og måtte for stedse boe til Leye. Da vi nu begge længtes efter Jylland og dernæst for ikke bestandig at see Linnetskov, der låe 1 Miil derfra og stadig være *Øienvidner* til, at andre skulde binde Neeg på de Agre, der var giødet med vores Sveed, så besluttede vi at forlade Holsten, hvor vi var ligesom bleven stifmoderlig behandlet og troede, at der engang endnu i Livet måtte gives en Forandring til det bedre. Ieg leyede derpå en Vogn for at bringe os til den Plads, vi havde bestemt, nemlig *Skive* i Jylland, hvor vi på 20 Miiles Distance ingen kiendte. Ieg medbragte det allernødvendigste Boehave samt en høyst frugtsommelig Kone⁴⁹) og et 3års Barn. Vi fortsatte nu Reysen i 5 på hinanden følgende Dage, til vi nåede Kiøbstaden *Skive* i Jylland⁵⁰). Ieg, såvel som enhver vil indrømme mig, at dette var et urigtig og uoverlagt Plan og et farlig Lotterispil; men når Gud er med os, hvo kan da være imod os.

(Fortsattes i neste Årbog.)

(Historisk Årbog for Thisted amt 1922, side 316-337)

⁴¹ *Christian Poulsen (Locher)*, født i Lindet den 27de Marts 1792, Søn af Ulrik Caspersen dersteds (Arrild Kb.), exam. juris., forhen Prøveprokurator, konstitueret Toldbetjent, Privatlærer, nød sidst Forplejning af det offentlige på Sygestuen. Død den 22de September 1848 i Fredericia, 56 År gammel. (Fredericia Trinitatis Kb.).

⁴² Om den gamle Lindetgård oplyser Skøde- og Pantebøgerne intet. Det fremgår, at Samuel P. Møller i 1854 har solgt en Del Landerier til Anders Fogh, som herpå har oprettet en ny Lindetgård, denne er atter i senere Tid udstykket og Bygningerne nedrevne.

⁴³ Smjen' (østfrisisk: Smeent, nederlandsk: Smient, vestfrisisk: Smj(e)unt, tysk: Schmünte) - Pibeand (Anas penelope, L.), (Boy P. Møller: *Søl'ring* urterbok, 1916). "Smænd" er i Øjeblikket det gængse Navn på Fanø for Pibeand.

⁴⁴ *Ærtlinger*, enten lig *Atlinger* (Anas qvervedula, L.) og i denne Betydning anvendt som Betegnelse for de Tusinder af Krik ænder (Anas crecca, L.), der årligt fanges i Køjerne, og fra hvilke Atlingen som Art (den fanges enkeltvis her imellem) ikke skelnes af *Køjemændene* - eller et Diminutiv at *Ært*: *Ærtlinger* lig "Småænder".

⁴⁵ Tordenskov, egentlig Tornskov, Gård i Nørre Løgum Sogn ved Landevejen mellem Arrild og Løgumkloster.

⁴⁶ *Peter Petersen Rohde*, født ca. 1794, angives i Folketællingen for Løgumkloster 1835 for at være "Amts und Flecken Musikus".

⁴⁷ Se Note 52.

⁴⁸ *Mariane* (se Stamtavlen); hendes Døb konfirm. i Arrild Kirke 12te Søndag efter Trinit., den 9de September 1821.

⁴⁹ I *Skive* nedkom Edel Cathrine Hesseldahl den 12de Januar 1825 med en Datter, der ved Dåben fik Navnet *Nicoline Margrethe*.

⁵⁰ I Tilgangslisten i *Skive Kirkebog* angives *Ægteparret Hesseldahl* at være ankommet fra Arrild Sogn, Haderslebhuus Amt, Hviding Herred.